

iz instituta

O DOSADAŠNJOJ DJELATNOSTI INSTITUTA

Proučavanju istorije radničkog pokreta, Komunističke partije Jugoslavije i socijalističke revolucije donedavno je u Bosni i Hercegovini poklanjano malo pažnje. Uzroci tome leže, pored ostalog, i u nedostatku naučnih institucija i kadrova koji bi se bavili ovom problematikom. Osnivanjem Istorijskog odjeljenja CK SK BiH 1949. godine pristupilo se osnovnim, početnim poslovima na prikupljanju i sredivanju grade, da bi se tek 1959. godine, formiranjem Instituta za proučavanje istorije radničkog pokreta, prešlo na organizovanje naučnog rada u ovoj oblasti.

Odlukom CK KPJ 1949. godine formirana su pri aparatima republičkih centralnih komiteta istorijska odjeljenja (od 1954. istorijski arhivi) čiji su zadaci bili prikupljanje, sredivanje i publikovanje dokumentacije iz istorije radničkog pokreta, KPJ i socijalističke revolucije. U ostvarivanju ovih zadataka Istorijsko odjeljenje CK KP BiH prikupilo je oko 17.000 važnijih dokumenata, zatim zbirku fotografija značajnijih ličnosti, skupova i događaja, sredilo biblioteku sa više od 1.500 knjiga, kompletne pojedinih godišta radničkih listova i časopisa itd. Osim prikupljanja grade Odjeljenje se bavilo arhivističkim sredivanjem dokumenata do izvjesnog stepena (inventarisano je i hronološki sredeno oko 7.500 dokumenata) i učestvovalo je u odabiranju materijala i postavljanju izložbi. Odjeljenje se bavilo i publikovanjem te je izdalo pet knjiga. »Arhiva« SK BiH, u kojima je objavljeno: Tom I, knjiga 1-sadrži brojeve lista »Oslobodenje« od 30. VIII 1943. do 17. XI 1944; Tom I, knjiga 2-list »Oslobodenje« od 2. XII 1944. do 12. IV 1945.; Tom II sadrži dokumente o nastanku i razvitku radničkog, a posebno socijalističkog pokreta u Bosni i Hercegovini u toku prve dvije decenije XX vijeka pod naslovom »Socijalistički pokret u Bosni i Hercegovini 1905—1919; Tom III, knjiga 1 i 2 objavljuje dokumente iz perioda narodnooslobodilačke borbe na teritoriji Bosne i Hercegovine pod naslovom »Rad Komunističke partije u Bosni i Hercegovini 1941.« i »Rad Komunističke partije u Bosni i Hercegovini 1942. godine«. Istorijsko odjeljenje učestvovalo je i u obradi enciklopedijskih jedinica za prve dvije sveske Jugoslovenske enciklopedije i izradi alfabeta pojmova iz Bosne i Hercegovine za Vojnu i Jugoslovensku enciklopediju. Osim davanja ocjena u pojedinim zbornicima, dnevnicima i studijama, Odjeljenje se nije bavilo drugim oblicima stručnog i naučnog rada.

U periodu postojanja i djelatnosti Istorijskog odjeljenja od 1949. do 1958. godine izvršavani su zadaci u okviru direktiva i uputstava CK SKJ i CK SK BiH. Međutim, pokazalo se da sve većim potrebama i zahtjevima na organizovanju i unapređenju naučnog rada iz oblasti proučavanja savremene istorije mogu odgovarati samo naučne ustanove primjenom naučnog metoda i postupka u radu.

Na osnovu Zakona o organizaciji naučnog rada, Izvršno vijeće NR BiH donijelo je Uredbu o osnivanju Instituta za proučavanje istorije radničkog pokreta u Sarajevu sa zadatkom da:

a) naučno proučava, podstiče i organizuje proučavanje istorije radničkog pokreta i narodne revolucije;

- b) radi na usavršavanju stručnog i naučnog kadra;
- c) objavljuje i neposredno saopštava rezultate svoga naučnog i stručnog rada;
- d) saraduje sa srodnim ustanovama i organizacijama, kao i pojedinim naučnim radnicima u zemlji i inostranstvu.

Iako je Institut formiran u avgustu 1958. godine, njegova samostalna djelatnost počinje tek u januaru 1959. godine, kada se odvojio od Istorijskog odjeljenja. Do tada, kao i u dvije naredne godine, Institut se nije bavio izučavanjem istorije radničkog pokreta, narodne revolucije i socijalističke izgradnje, nego je težište njegovog rada bilo na prikupljanju i arhivsko-dokumentacionom sređivanju građe. Tek od polovine 1961. godine počelo se raditi na tematskoj obradi istorije radničkog pokreta i narodne revolucije.

Radnički pokret u Bosni i Hercegovini nastaje i u prvoj svojoj fazi razvija se u uslovima austrougarske okupacije pod kojom BiH iz feudalnih prelazi u kapitalističke privredne i društvene odnose. Inostrana okupacija i kapital kao i strani radnici zapošljavani u BiH imaju znatnog uticaja na uslove u kojima se ovdje pokret razvija.

Radnički pokret Bosne i Hercegovine je preživljavao periode plima i oseka počev od Kongresa ujedinjenja, kada je kompletna Socijaldemokratska stranka BiH ušla u Socijalističku radničku partiju Jugoslavije — komunista (SRPJ k), pa preko perioda kriza i frakcionaških borbi do stabilizacije pokreta i njegovog izrastanja u značajnu političku snagu. U godinama pred drugi svjetski rat, a naročito u toku samog rata, napredni pokret širokih slojeva naroda predvođen Komunističkom partijom Jugoslavije postaje odlučujući politički faktor u razvitku BiH.

Ova pokrajina doživljava u toku narodnooslobodilačkog rata svoj najveći politički preobražaj i potvrđuje svoj istorijsko-politički individualitet. Ona je donekle imala specifičan položaj i ulogu u narodnooslobodilačkom ratu. S druge strane, federalna Bosna i Hercegovina kao samostalna jedinica u sklopu zajednice jugoslovenskih naroda direktan je produkt te revolucije.

Prirodna bogatstva BiH (šume i rude) dala su privredi ove pokrajine poseban karakter, koji se vrlo izrazito ogleda i na strukturi radničke klase, a kako su sva najveća privredna preduzeća BiH uglavnom u rukama države, i s te strane radnička klasa BiH se nalazila u posebnom položaju, naročito kada je u pitanju vođenje tarifnih i drugih borbi. Tome valja dodati i nacionalnu i konfesionalnu izmiješanost kao specifičnost BiH koja donekle uslovljava i posebnu taktiku pokreta uopšte i kasnije Komunističke partije.

Sva ta i mnoga druga značajna pitanja iz istorije revolucionarnog radničkog pokreta u Bosni i Hercegovini još uvijek nisu istražena i naučno osvijetljena, niti su ispitani uzroci i posljedice svih tih kretanja, njihova uslovljenost i međusobna povezanost sa događajima i istorijom ostalih naroda u našoj zemlji, kao što, uostalom, ni cjelokupnoj najnovijoj istoriji Bosne i Hercegovine do nedavno nije poklanjano dovoljno pažnje.

Od prvih početaka na tematskoj obradi, kada su na takav rad bila usmjerena samo tri saradnika (druga polovina 1961. godine) pa do danas, Institut je u svom razvoju ostvario znatan napredak. Izrađen je tematski plan rada (usvojen 1962. godine) koji je svojim najvažnijim dijelom integrisan u studijski projekat za istoriju radničkog pokreta naroda Jugoslavije. Napravljen je i sedmogodišnji program rada, a u okviru prilično skromnih kadrovskih mogućnosti na ostvarivanju tematskog programa rada Instituta sada je angažovano petnaest unutrašnjih saradnika Instituta čiji prvi rezultati rada već pristižu, a očekivati je da će u dogledno vrijeme njihov broj biti još veći.

U ostvarivanju utvrđenih zadataka Institut za proučavanje istorije radničkog pokreta u Sarajevu je nailazio na mnoge, često vrlo ozbiljne poteškoće. Svakako jedna od najkrupnijih je nedostatak dovoljnog broja stručnih i naučnih kadrova koji bi se mogli angažovati na izvršenju planova Instituta. Zato se ulažu veliki naponi u osposobljavanje i stručno uzdizanje kadrova. Tako je do sada sedam saradnika upućeno na treći stepen studija, od čega će već u ovoj godini šestoro završiti te studije, zatim, četiri saradnika su prijavila doktorske teze itd.

Mada je formiran još 1959. godine, Institut je tek sada riješio osnovna materijalno-tehnička, organizaciona, pa dobrim dijelom i kadrovska pitanja

i tek od sada će se od njega moći očekivati aktivnost u rješavanju većih programskih zadataka na stručnom i naučnom polju.

Dosadašnji šestogodišnji rad, međutim, ne svodi se samo na to da je tek sada ustanova osposobljena za pravi naučni rad čiji rezultati treba da dođu, nego se ogleda i u tome što je arhiv Instituta obogaćen brojnom gradom, što su pribavljeni i sredi čitavi fondovi od po nekoliko stotina hiljada dokumenata, uređena služba dokumentacije i memoarske građe i gdje je biblioteka tako obogaćena i uređena da se može smatrati za jednu od najurednijih specijalizovanih biblioteka u našoj Republici.

Organizaciono, Institut je samostalna naučna ustanova kojom upravljaju Savjet, Upravni odbor i direktor.

Unutrašnja organizaciona struktura Instituta danas izgleda ovako:

1. Odjeljenje istorijske građe, u kome ukupno radi 17 saradnika. Ovo odjeljenje je podijeljeno na tri odsjeka: a) arhivski, b) odsjek dokumentacije i c) odsjek memoarske građe.

2. Odjeljenje istorijske obrade ima ukupno 16 saradnika od kojih su tri angažovana na obradi tema iz perioda do stvaranja Jugoslavije, 8 radi na temama iz perioda između dva svjetska rata, četiri obrađuju ratnu tematiku, a za sada je samo jedan saradnik orijentisan na period socijalističke izgradnje.

3. Sekretarijat, u kome sada radi ukupno 24 saradnika. Pri sekretarijatu djeluju tri odsjeka: a) opšti odsjek, b) odsjek računovodstva i c) tehnički odsjek, (foto-služba i ofset štampa).

Radi uspješnijeg izvršavanja zadataka pri stručnim odjeljenjima Instituta djeluju naučno-stručni savjeti odjeljenja kao i njihovi savjetodavni organi u važnim stručnim i naučnim pitanjima. Isto tako, u cilju što uspješnijeg savlađivanja tematskog programa, Institut je angažovao više spoljnih saradnika koji rade na obradi pojedinih tema iz njegovog programa.

SAVJET INSTITUTA

Predsjednik:

Rafael Brčić, viši stručni saradnik, šef Odsjeka memoarske građe Instituta.

I Izabrani iz reda članova radne zajednice Instituta:

1. Bajić Nevenka, vaši stručni saradnik,
2. Begić Dana, viši stručni saradnik,
3. Begović Bisera, arhivski pomoćnik,
4. Borovčanin Drago, sekretar Instituta,
5. Brčić Rafael, viši stručni saradnik,
6. Čanković Miodrag, stručni saradnik,
7. Đuretić Veselin, asistent,
8. Mitrašević Veselin, arhivist,
9. Šehić Nusret, viši stručni saradnik,
10. Škarica Dubravka, asistent, i
11. Šotra Ljiljana, asistent.

II Imenovani od Izvršnog vijeća Skupštine SRBiH:

1. Andrić Branka, profesor II gimnazije u Sarajevu,
2. Marjanović Slobodan, predsjednik Ustavnog suda SRBiH,
3. Mehinagić Rizo, zamjenik glavnog urednika »Oslobodenja«,
4. Petrović dr. Radoslav, docent Filozofskog fakulteta,
5. Purivatra Atif, službenik Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove Sarajeva.

III Delegirani od:

- a) Društva istoričara BiH.
- 1. Božo Turina, savjetnik u Zavodu za prosvjetno-pedagošku službu sreza Sarajevo.
- b) Saveza udruženja boračkih organizacija.
- 1. Rade Bašić, potpredsjednik Udruženja boraca NOR-a, BiH, Muzeja narodne revolucije, Sarajevo.
- c) Dušan Kojović, kustos Muzeja revolucije.
- d) Republičkog savjeta za naučni rad.
- 1. Dr. Ferdinand Hauptman, redovni profesor Filozofskog fakulteta u Sarajevu.
- e) Saveza sindikata Jugoslavije, Republičkog vijeća za BiH.
- 1. Dragan Rodić, član predsjedništva Republičkog vijeća Saveza sindikata Jugoslavije za BiH.

UPRAVNI ODBOR

Predsjednik:

Begić Dana, viši stručni saradnik.

Članovi:

1. Đurić Mirjana, asistent,
2. Hurem Rasim, viši stručni saradnik.
3. Lay Ernest, asistent,
4. Nenadić Adela, šef Tehničkog odsjeka,
5. Skarić Jovanka, knjižničar, i
6. Redžić Enver, direktor.

Direktor:

Redžić Enver.

ODJELJENJE ISTORIJSKE OBRADJE

Ima 16 saradnika. Od toga su 4 viša stručna saradnika i 12 asistenata (1 od njih je magistar).

NAUČNO-STRUČNI SAVJET ODJELJENJA

Predsjednik:

Dr. Hamdija Kapidžić, redovni profesor Filozofskog fakulteta.

Članovi:

1. Đaković Luka, član Glavnog odbora SSRN BiH,
2. Ekmečić Dr Milorad, vanredni profesor Filozofskog fakulteta,
3. Madžar Božo, sekretar Opštinskog komiteta SK Centar-Sarajevo,
4. Mijanović Gašo, asistent na Pravnom fakultetu,
5. Slipičević Fuad, profesor Više pedagoške škole,
6. Šarac Nedim, viši predavač na Višoj školi političkih nauka,

7. Bajić Nevenka, viši stručni saradnik,
8. Begić Dana, viši stručni saradnik,
9. Đurić Mirjana, asistent.

ODJENJENJE ISTORIJSKE GRAĐE

Ima 18 saradnika. Od toga su dva viša stručna saradnika, 1 stručni saradnik, 2 asistenta, 4 arhivista, 1 bibliograf, 6 arhivskih pomoćnika i 2 knjižničara.

NAUČNO-STRUČNI SAVJET ODJELJENJA

Predsjednik:

Čaldarović Milka, narodni poslanik.

Članovi:

1. Čulić Branko, viši bibliotekar, Narodna biblioteka SRBiH,
2. Hauptman Dr Ferdinand, redovni profesor Filozofskog fakulteta,
3. Ibrišagić Ibro, direktor Arhiva Bosanske krajine — Banja Luka,
4. Ramić Rizo, književnik,
5. Babić Nikola, viši stručni saradnik, upravnik Odjeljenja istorijske građe Instituta,
6. Brčić Rafael, viši stručni saradnik, šef Odsjeka memoarske građe,
7. Mišković Petar, arhivist, šef Arhivskog odsjeka, i
8. Šotra Ljiljana, asistent, šef Odsjeka dokumentacije.

SEKRETARIJAT

Sekretar:

Drago Borovčanin, diplomirani pravnik.

Opšti odsjek:

Upravni službenik 1
 administrativni službenik 1
 daktilografa 3
 pomoćno osoblje 7
 Odsjek računovodstva 3
 računski službenika 3
 Tehnički odsjek:
 administrativni referent 1
 kvalifikovana radnika 2
 pomoćnih radnika 3